

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Актуальні проблеми страхового права

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 08 Право

Спеціальність: 081 Право

Освітньо-наукова програма: 081 Право

Статус дисципліни: вибіркова

Київ 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Вченої ради
Науково-дослідного інституту
правотворчості та науково-правових
експертиз Національної академії правових
наук України
від 28 вересня 2023 р., протокол № 10

Голова Вченої ради

Олексій КОТ

Розглянуто на засіданні відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України (від 26 вересня 2023 р., протокол № 4)

Розробник: Міловська Надія Василівна – завідувач відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України, доктор юридичних наук, професор

Гарант освітньо-наукової програми:
завідувач відділу науково-правових експертиз
Науково-дослідного інституту правотворчості та
науково-правових експертиз НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор

Лариса КРАСИЦЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
	08 Право 081 Право <u>третій (освітньо-науковий)</u> <small>(назва СВО)</small>	Навчальний курс <u>2</u> <small>(номер)</small> Семестр <u>4</u> <small>(номер)</small> Вид контролю: <u>залік</u> <small>(екзамен, залік)</small>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>16</u> ; <small>(години)</small>		Лекції – <u>10</u> ; <small>(години)</small>
Семінарські заняття – <u>30</u> ; <small>(години)</small>		Семінарські заняття – <u>10</u> ; <small>(години)</small>
Практичні заняття – _____; <small>(години)</small>		Практичні заняття – _____; <small>(години)</small>
Лабораторні заняття – _____; <small>(години)</small>		Лабораторні заняття – _____; <small>(години)</small>
Самостійна робота – <u>104</u> ; <small>(години)</small>		Самостійна робота – <u>130</u> ; <small>(години)</small>
Індивідуальні завдання:		Індивідуальні завдання:
Курсова робота – _____ <small>(кількість; № семестру)</small>		Курсова робота – _____ <small>(кількість; № семестру)</small>
Реферати (тощо) – _____ <small>(кількість; № семестру)</small>		Реферати – _____ <small>(кількість; № семестру)</small>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми страхового права» є формування у здобувачів третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії ґрунтовних теоретичних знань зі страхового права, вироблення та удосконалення ними особливих умінь, практичних навичок, необхідних для здійснення ними наукової, науково-педагогічної та професійної діяльності у сфері права.

Завдання: У процесі вивчення дисципліни «Актуальні проблеми страхового права» здобувачі вищої освіти повинні:

- опанувати основні положення доктрини страхового права;
- засвоїти положення джерел, що регулюють страхові відносини;
- набути вміння та навички тлумачення норм, що регулюють відносини у сфері страхування, і правильно їх застосовувати в конкретній життєвій ситуації;
- вміти здійснювати критичний аналіз правових явищ у сфері страхових відносин;
- здобувати навички правової аргументації власної позиції;
- синтезувати нові та комплексні ідеї, підходи до правового регулювання страхових відносин з урахуванням євроінтеграційної складової усіх компонентів суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: актуальні проблеми філософії, актуальні проблеми цивільного права, актуальні проблеми зобов'язального права, актуальні проблеми договірної права.

Вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми страхового права» передбачає формування та розвиток у здобувачів третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії наступних компетентностей та досягнення результатів навчання.

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК02. Здатність розробляти наукові проекти та управляти ними.
- ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.
- ЗК04. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іношомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень.

- ЗК06. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й мобільність.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.

- СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

- СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності.

- СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

- СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права.

- СК08. Здатність тлумачити та застосовувати нормативно-правові акти та інші джерела права у сфері захисту прав та інтересів суб'єктів правовідносин, аналізувати та узагальнювати судову практику.

- СК09. Здатність проводити компаративістські наукові дослідження, застосовувати норми міжнародного приватного права, аналізувати національну правову систему на предмет інтеграції та адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

- СК10. Здатність складати правові документи, в тому числі процесуальні, вміти формулювати та відстоювати правову позицію в конкретній справі.

Результати навчання:

- РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

- РН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

- РН10. Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.

- РН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.

- РН14. Вміло тлумачити та ефективно застосовувати нормативно-правові акти та інші джерела права у сфері захисту прав та інтересів суб'єктів правовідносин, аналізувати та узагальнювати судову практику.

- РН15. Якісно проводити компаративістські наукові дослідження, застосовувати норми міжнародного приватного права, аналізувати національну правову систему на предмет інтеграції та адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

- РН16. Демонструвати вміння складати правові документи, в тому числі процесуальні, вміти формулювати та відстоювати правову позицію у конкретній справі.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Загальні положення доктрини страхового права

Поняття страхового права. Місце страхового права в системі права. Система та принципи страхового права. Поняття та особливості джерел страхового права. Види джерел страхового права. Правила страхування як основна правова форма закріплення умов добровільного страхування. Сутність та роль страхування. Історико-правові аспекти виникнення і розвитку страхування. Принципи та функції страхування.

Тема № 2. Страхові правовідносини

Поняття, ознаки та зміст страхових правовідносин. Відносини з обов'язкового та добровільного страхування. Страховий ризик як необхідна складова страхових правовідносин. Публічно-правові та приватноправові засади регулювання страхових відносин.

Тема № 3. Учасники страхових відносин

Учасники страхових відносин та їх класифікація. Правове становище страховиків. Порядок створення, державної реєстрації та ліцензування страховиків. Особливості реорганізації та ліквідації страховиків. Об'єднання страховиків. Правове становище страхових посередників на страховому ринку України. Страхові агенти і брокери. Страхувальники як учасники страхових правовідносин та їх ознаки. Страховий інтерес страхувальника. Споживач страхових послуг як особлива категорія страхувальників.

Тема № 4. Договір страхування як регулятор страхових відносин

Поняття та правова природа договору страхування. Договірні зобов'язання зі страхування в системі цивільно-правових зобов'язань. Класифікація договірних зобов'язань зі страхування. Договори особистого, майнового страхування та страхування цивільної відповідальності. Договори співстрахування та перестрахування.

Тема № 5. Зміст договорів страхування

Умови договорів страхування. Звичайні та випадкові умови договорів страхування. Істотні умови договорів страхування. Страхова послуга як предмет договору страхування. Страховий випадок у договірних зобов'язаннях зі страхування. Розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума). Франшиза. Розмір страхового платежу і строки його сплати як істотна умова договорів страхування. Строк договору страхування.

Тема № 6. Права та обов'язки сторін за договорами страхування

Сторони договорів страхування та особливості їх правосуб'єктності. Права та обов'язки страхувальника за договорами страхування. Права та обов'язки

страховика за договорами страхування. Правовий статус інших учасників договірних відносин зі страхування.

Тема № 7. Укладення, зміна та припинення договорів страхування

Порядок укладення договорів страхування. Момент укладення договору страхування. Місце укладення договору страхування. Свобода договору у сфері страхових відносин, обмеження свободи в укладанні договору страхування. Андеррайтинг у сфері страхових відносин. Форма договору страхування. Страховий поліс та його значення. Зміст страхового полісу. Зміна та розірвання договорів страхування. Момент, з якого договір страхування вважається зміненим або розірваним. Підстави припинення договору страхування.

Тема № 8. Виконання договорів страхування

Поняття виконання договору страхування. Основні принципи виконання договірних зобов'язань зі страхування. Належне виконання договору страхування. Місце виконання договору страхування. Забезпечення виконання договірних зобов'язань зі страхування. Способи забезпечення договірних зобов'язань зі страхування.

Тема № 9. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договорами страхування

Поняття та види порушень у сфері договірних відносин зі страхування. Цивільно-правова відповідальність сторін у договірних зобов'язаннях зі страхування. Інші правові наслідки порушення зобов'язань за договорами страхування.

Тема № 10. Європейський досвід регулювання страхових відносин

Основні правила та умови страхування у країнах Європейського Союзу. Акти права Європейського Союзу як джерела правового регулювання страхових відносин. Правовий статус учасників страхових відносин у країнах Європейського Союзу. Захист прав споживачів страхових послуг. Якість страхових послуг. Досвід Європейського Союзу у сфері взаємного страхування. Адаптація законодавства України до права Європейського Союзу у сфері страхових відносин.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Загальні положення доктрини страхового права	14	2	2			10	залік
Тема № 2. Страхові правовідносини	14	2	2			10	
Тема № 3. Учасники страхових відносин	16	2	4			10	
Тема № 4. Договір страхування як регулятор страхових відносин	14	2	2			10	
Тема № 5. Зміст договорів страхування	16	2	4			10	
Тема № 6. Права та обов'язки сторін за договорами страхування	16	2	4			10	
Тема № 7. Укладення, зміна та припинення договорів страхування	16	2	4			10	
Тема № 8. Виконання договорів страхування	14	2	2			10	
Тема № 9. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договорами страхування	16		4			12	
Тема № 10. Європейський досвід регулювання страхових відносин	14		2			12	
Всього за семестр	150	16	30			104	

**4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Загальні положення доктрини страхового права	14					14	залік
Тема № 2. Страхові правовідносини	16	2	2			12	
Тема № 3. Учасники страхових відносин	16	2	2			12	
Тема № 4. Договір страхування як регулятор страхових відносин	16	2	2			12	
Тема № 5. Зміст договорів страхування	16	2	2			12	
Тема № 6. Права та обов'язки сторін за договорами страхування	14					14	
Тема № 7. Укладення, зміна та припинення договорів страхування	16	2	2			12	
Тема № 8. Виконання договорів страхування	14					14	
Тема № 9. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договорами страхування	14					14	
Тема № 10. Європейський досвід регулювання страхових відносин	14					14	
Всього за семестр	150	10	10			130	

4.2. Теми лекційних та семінарських занять

Тема № 1. Загальні положення доктрини страхового права

1. Поняття страхового права.
2. Система та принципи страхового права.
3. Поняття та види джерел страхового права.
4. Сутність та роль страхування.
5. Принципи та функції страхування.

Тема № 2. Страхові правовідносини

1. Поняття, ознаки та зміст страхових правовідносин.
2. Відносини з обов'язкового та добровільного страхування.
3. Страховий ризик як необхідна складова страхових правовідносин.

Тема № 3. Учасники страхових відносин

1. Учасники страхових відносин та їх класифікація.
2. Правове становище страховиків. Об'єднання страховиків.
3. Правове становище страхових посередників на страховому ринку України.
4. Страхувальники як учасники страхових правовідносин та їх ознаки.
5. Споживач страхових послуг як особлива категорія страхувальників.

Тема № 4. Договір страхування як регулятор страхових відносин

1. Поняття та правова природа договору страхування.
2. Договірні зобов'язання зі страхування в системі цивільно-правових зобов'язань.
3. Класифікація договірних зобов'язань зі страхування.

Тема № 5. Зміст договорів страхування

1. Види умов договорів страхування.
2. Істотні умови договорів страхування.
3. Страхова послуга як предмет договору страхування.
4. Страховий випадок у договірних зобов'язаннях зі страхування.
5. Страхова сума як істотна умова договорів страхування.
6. Строк договору страхування.

Тема № 6. Права та обов'язки сторін за договорами страхування

1. Сторони договорів страхування та особливості їх правосуб'єктності.
2. Права та обов'язки страхувальника за договорами страхування.
3. Права та обов'язки страховика за договорами страхування.
4. Правовий статус інших учасників договірних відносин зі страхування.

Тема № 7. Укладення, зміна та припинення договорів страхування

1. Порядок укладення договорів страхування.
2. Свобода договору у сфері страхових відносин.

3. Страховий поліс та його значення.
4. Зміна та розірвання договорів страхування.
5. Підстави припинення договору страхування.

Тема № 8. Виконання договорів страхування

1. Поняття виконання договору страхування.
2. Основні принципи виконання договірних зобов'язань зі страхування.
3. Елементи належного виконання договору страхування.
4. Способи забезпечення виконання договірних зобов'язань зі страхування.

Тема № 9. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договорами страхування

1. Поняття та види порушень у сфері договірних відносин зі страхування.
2. Цивільно-правова відповідальність сторін у договірних зобов'язаннях зі страхування.
3. Інші правові наслідки порушення зобов'язань за договорами страхування.

Тема № 10. Європейський досвід регулювання страхових відносин

1. Акти права Європейського Союзу як джерела правового регулювання страхових відносин.
2. Правовий статус учасників страхових відносин у країнах Європейського Союзу.
3. Вимоги щодо якості страхових послуг у країнах Європейського Союзу.
4. Досвід Європейського Союзу у сфері взаємного страхування.

4.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Тема № 1. Загальні положення доктрини страхового права

1. Місце страхового права в системі права.
2. Особливості джерел страхового права.
3. Правила страхування як основна правова форма закріплення умов добровільного страхування.
4. Історико-правові аспекти виникнення і розвитку страхування.

Тема № 2. Страхові правовідносини

1. Публічно-правові та приватноправові засади регулювання страхових відносин.
2. Об'єкти страхових правовідносин.
3. Поняття та особливості взаємного страхування.

Тема № 3. Учасники страхових відносин

1. Порядок створення, державної реєстрації та ліцензування страховиків.
2. Особливості реорганізації та ліквідації страховиків.

3. Страхові агенти і брокери.
4. Страховий інтерес страхувальника.

Тема № 4. Договір страхування як регулятор страхових відносин

1. Договори особистого страхування.
2. Договори майнового страхування.
3. Договори страхування цивільної відповідальності.
4. Договори співстрахування та перестрахування.

Тема № 5. Зміст договорів страхування

1. Звичайні та випадкові умови договорів страхування.
2. Розмір страхового платежу і строки його сплати як істотна умова договорів страхування.
3. Франшиза.

Тема № 6. Права та обов'язки сторін за договорами страхування

1. Підстави для відмови страховика у здійсненні страхової виплати (страхового відшкодування).
2. Суброгація у договірних відносинах зі страхування.
3. Треті особи у договірних відносинах зі страхування.
4. Правовий статус вигодонабувача у договірних відносинах зі страхування цільної відповідальності.

Тема № 7. Укладення, зміна та припинення договорів страхування

1. Момент укладення договору страхування.
2. Місце укладення договору страхування.
3. Обмеження свободи в укладанні договору страхування.
4. Андеррайтинг у сфері страхових відносин.
5. Форма договору страхування.
6. Зміст страхового полісу.
7. Момент, з якого договір страхування вважається зміненим або розірваним.

Тема № 8. Виконання договорів страхування

1. Предмет виконання договору страхування.
2. Місце виконання договору страхування.
3. Спосіб виконання договору страхування.
4. Особливості забезпечення виконання договірних зобов'язань зі страхування.

Тема № 9. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договорами страхування

1. Особливості відшкодування збитків і сплати неустойки у договірних зобов'язаннях зі страхування.
2. Одностороння відмова від договору страхування.

3. Особливості зміни та розірвання договорів страхування як правових наслідків їх порушення.

Тема № 10. Європейський досвід регулювання страхових відносин

1. Основні правила та умови страхування у країнах Європейського Союзу.
2. Досвід Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів страхових послуг.
3. Адаптація законодавства України до права Європейського Союзу у сфері страхових відносин.

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Страхове законодавство як інструмент регулювання страхової діяльності.
2. Вплив норм міжнародного права на формування нормативної бази регулювання страхової діяльності в Україні.
3. Види страхування згідно чинного законодавства України та законодавства Європейського Союзу.
4. Право зворотної вимоги страховика до особи винної у заподіянні збитків.
5. Сутність оцінювання ризиків та зміст актуарних розрахунків в страхуванні.
6. Зв'язок між ризиковими обставинами і страховим випадком.
7. Організаційно-правові форми здійснення страхової діяльності в Україні.
8. Роль, призначення та функції страхових сурвейєрів.
9. Страховий інтерес: поняття та особливості.
10. Договір страхування життя.
11. Структура і види страхових премій для страхування життя.
12. Договори страхування від нещасних випадків.
13. Правове регулювання обов'язкового пенсійного страхування.
14. Договір страхування здоров'я на випадок хвороби.
15. Правове регулювання медичного страхування.
16. Страхування майна фізичних осіб в країнах Європейського Союзу.
17. Страхування фінансово-кредитних ризиків.
18. Страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів.
19. Страхування професійної відповідальності.
20. Страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності.
21. Історія розвитку перестраховання в Україні.
22. Переваги та недоліки факультативного перестраховання.
23. Види і форми перестраховання.
24. Співстрахування та механізм його застосування.
25. Відповідальність за порушення договору страхування.

5.2. Аналіз правових позицій ЄСПЛ, Верховного Суду, аналіз та розробка проєктів нормативно-правових актів (на вибір)

1. Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини, які стосуються захисту права фізичної особи у сфері страхових відносин, та підготуйте реферативну доповідь.
2. Проаналізуйте постанови Верховного Суду, в яких викладено правову позицію Верховного Суду щодо розгляду окремих категорій справ, що виникають з договірних відносин страхування.
3. Проаналізуйте проєкт законодавчого акту щодо врегулювання страхових відносин та підготуйте науково-правовий висновок.

4. Підготуйте проєкт нормативно-правового акта, що регулює страхові відносини, або розробіть пропозиції щодо удосконалення чинного цивільного законодавства України.

6. Методи навчання

Лекційні заняття з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми страхового права» проводяться з використанням мультимедійних презентацій. Для проведення бінарних занять («гостьових» лекцій) будуть запрошуватися провідні наукові, науково-педагогічні працівники інших закладів вищої освіти, наукових установ, практичні працівники.

У процесі проведення семінарських занять застосовуватиметься моделювання ситуативних задач, вирішення кейсів. Під час обговорення проблемних питань на семінарських заняттях обов'язковому аналізу підлягатимуть положення доктрини страхового права, джерел страхового права, аналізуватимуться постанови Великої Палати Верховного Суду, Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо вирішення конкретних цивільних справ, що виникають зі страхових правовідносин.

Для закріплення начального матеріалу складатимуться проєкти правових та процесуальних документів, а саме – проєкти договорів страхування, ухвал, рішень, постанов суду у справах, що виникають зі страхових правовідносин, а також позовних заяв, зокрема про визнання договору страхування неукладеним, про визнання договору страхування недійсним, про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування) тощо. Здобувачі вищої освіти готуватимуть проєкти нормативно-правових актів щодо врегулювання страхових відносин, науково-правові висновки на законопроєкти, що спрямовані на врегулювання страхових відносин.

7. Методи і форми контролю

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми страхового права» включає в себе поточний та підсумковий контроль.

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни 100 балів ECTS = поточний контроль 50 балів (семінарські заняття, СРС) + підсумковий контроль 50 балів.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належать: опитування на семінарських заняттях; вирішення кейсів; участь в дискусіях, веб-квестах, обговоренні доповідей, рефератів; підготовка рефератів та доповідей; тестування; виконання самостійних робіт. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять з метою перевірки набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь, навичок та інших компетентностей з навчальної дисципліни. Результати поточного контролю оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Максимальна кількість балів на поточному контролі, які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти, становить 50 балів.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання з дисципліни «Актуальні проблеми страхового права». Для обліку результатів навчання використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи здобувачів вищої освіти. Результати підсумкового контролю з дисципліни відображаються у відомостях обліку успішності, індивідуальних навчальних планах. *Присутність здобувачів вищої освіти при проведенні підсумкового контролю (заліку) є обов'язковою.* Максимальна кількість балів на підсумковому контролі (заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти, становить 50 балів.

Контрольні питання до заліку

1. Поняття страхового права.
2. Система та принципи страхового права.
3. Поняття та види джерел страхового права.
4. Сутність та роль страхування.
5. Принципи страхування.
6. Принцип добровільності й особливості його реалізації у страхуванні.
7. Функції страхування.
8. Поняття та ознаки страхових правовідносин.
9. Зміст страхових правовідносин.
10. Відносини з обов'язкового та добровільного страхування.
11. Види добровільного страхування.
12. Види обов'язкового страхування та основні вимоги до їх здійснення.
13. Страховий ризик як необхідна складова страхових правовідносин.
14. Учасники страхових відносин та їх класифікація.
15. Правове становище страховиків. Об'єднання страховиків.
16. Правове становище страхових посередників на страховому ринку України.
17. Страхувальники як учасники страхових правовідносин та їх ознаки.
18. Споживач страхових послуг як особлива категорія страхувальників.
19. Страховий інтерес та його ознаки.
20. Поняття та правова природа договору страхування.
21. Договірні зобов'язання зі страхування в системі цивільно-правових зобов'язань.
22. Класифікація договірних зобов'язань зі страхування.
23. Види умов договорів страхування.
24. Істотні умови договорів страхування.
25. Страхова послуга як предмет договору страхування.
26. Страховий випадок у договірних зобов'язаннях зі страхування.
27. Страховий платіж і його види.
28. Страхова сума як істотна умова договорів страхування.
29. Франшиза та її види.
30. Строк договору страхування.
31. Сторони договорів страхування та особливості їх правосуб'єктності.

32. Права та обов'язки страхувальника за договорами страхування.
33. Права та обов'язки страховика за договорами страхування.
34. Правовий статус інших учасників договірних відносин зі страхування.
35. Порядок укладення договорів страхування.
36. Свобода договору у сфері страхових відносин.
37. Страховий поліс та його значення.
38. Зміна та розірвання договорів страхування.
39. Підстави припинення договору страхування.
40. Поняття виконання договору страхування.
41. Основні принципи виконання договірних зобов'язань зі страхування.
42. Елементи належного виконання договору страхування.
43. Способи забезпечення виконання договірних зобов'язань зі страхування.
44. Поняття та види порушень у сфері договірних відносин зі страхування.
45. Цивільно-правова відповідальність сторін у договірних зобов'язаннях зі страхування.
46. Інші правові наслідки порушення зобов'язань за договорами страхування.
47. Акти права Європейського Союзу як джерела правового регулювання страхових відносин.
48. Правовий статус учасників страхових відносин у країнах Європейського Союзу.
49. Вимоги щодо якості страхових послуг у країнах Європейського Союзу.
50. Досвід Європейського Союзу у сфері взаємного страхування.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях

Оцінка «*відмінно*» виставляється здобувачеві вищої освіти, який показав всебічні та глибокі знання передбаченого робочою програмою матеріалу, законодавства, судової (адміністративної, нотаріальної) практики, рекомендованої робочою програмою курсу, проявив творчі здібності в розумінні, викладенні та використанні програмного матеріалу.

Оцінка «*добре*» виставляється здобувачеві вищої освіти, який показав повне знання передбаченого робочою програмою матеріалу, засвоїв основну літературу, рекомендовану робочою програмою курсу, виявив стабільний характер знань і здібності до їх самостійного набуття та оновлення в процесі самостійної підготовки до занять.

Оцінка «*задовільно*» виставляється здобувачеві вищої освіти, який показав знання основного матеріалу в обсязі робочої програми курсу, необхідному для професійної діяльності в сфері права, знайомому з основною літературою, рекомендованою робочою програмою курсу, проте припустився помилок у відповіді або показав поверхневе знання матеріалу. Ця оцінка виставляється і у

разі недостатньо аргументованого викладення матеріалу, недостатньо чітко і послідовно висловленої відповіді.

Оцінка *«незадовільно»* виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив істотні прогалини у знанні основного програмного матеріалу, що виражається у незнанні основних понять та положень навчального курсу, в невмінні пов'язати теоретичний матеріал з аналізом положень чинного законодавства, юридичної практики.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час визначення загальної кількості балів за поточний контроль.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	визначення	Залікова оцінка
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	зараховано
74-81	C	добре	
64-73	D	задовільно	зараховано
60-63	E	достатньо	
35-59	FX	незадовільно з правом повторного складання підсумкового контролю	незараховано
0-34	F	незадовільно без права повторного складання підсумкового контролю	

- *90-100 балів (відмінно)* – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував досконале знання основних понять і правових категорій; вміння вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати аргументовані, чіткі і логічно побудовані відповіді на питання; вміння системно аналізувати джерела права, правозастосовну практику і викладати аргументовану позицію з певної правової проблеми або життєвої ситуації; здатність юридично грамотно і толерантно викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми;

- *82-89 балів (дуже добре)* – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував дуже добре знання основних понять і правових категорій; вміння оперувати категоріальним апаратом; вміння давати чіткі і логічно побудовані відповіді на питання; вміння аналізувати джерела права, правозастосовну практику і викладати позицію з певної правової проблеми або життєвої ситуації; здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми з використанням певного обсягу рекомендованої літератури;

- *74-81 (добре)* – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував добре знання основних понять і правових категорій; вміння

оперувати категоріальним апаратом з окремими помилками; вміння давати відповіді без суттєвих помилок на питання; вміння аналізувати джерела права, правозастосовну практику з певної правової проблеми або життєвої ситуації; здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми з використанням обмеженого обсягу рекомендованої літератури;

- *64-73 (задовільно)* – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував задовільне знання основних понять і правових категорій; оперування категоріальним апаратом з помилками; недостатнє вміння давати відповіді на питання; недостатнє вміння аналізувати джерела права, правозастосовну практику з певної правової проблеми або життєвої ситуації; недостатню здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену використанням незначного обсягу рекомендованої літератури;

- *60-63 (достатньо)* – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував достатнє знання основних понять і правових категорій; оперування категоріальним апаратом з суттєвими помилками; недостатнє вміння давати відповіді на питання; недостатнє вміння аналізувати джерела права, правозастосовну практику з певної правової проблеми або життєвої ситуації; недостатню здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену використанням незначного обсягу рекомендованої літератури;

- *59 і менше (незадовільно)* – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував незнання основних понять і правових категорій; нездатність оперування категоріальним апаратом; відсутність вміння давати відповіді на питання; нездатність аналізувати джерела права, правозастосовну практику з певної правової проблеми або життєвої ситуації; нездатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену невикористанням рекомендованої літератури.

10. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
5. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.
7. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01 липня 2004 року № 1961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>.
8. Про страхування: Закон України від 07 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.
9. Про товариство взаємного страхування: Тимчасове Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 01 лютого 1997 року № 132. *Офіційний вісник України*. 1997. № 6. Ст. 65.
10. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
11. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики: монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 488 с.
12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за заг. ред. О.В.Дзери (кер. авт. кол.), Н.С.Кузнецової, В.В.Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019.
13. Організаційно-правове забезпечення страхової діяльності в Україні: навч.-метод. посібник / [Є.О. Харитонов, О.І. Сафончик, О.С. Адамова та ін.] Одеса: Фенікс, 2020. 121 с.
14. Правова доктрина України: у 5 т. / Нац. акад. прав. наук України. Доктрина приватного права України. Т. 3. Харків: Право, 2013. 760 с.
15. Правове регулювання діяльності у сфері страхування та перестраховання: проблеми теорії та практики: монографія / Н. Б. Пацурія, І. М. Войцеховська, А. С. Головачова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Ліра-К, 2017. 254 с.
16. Страхування: навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.

Додаткова

1. Актуальні проблеми цивільно-правового регулювання договірних відносин в Україні: монографія / [А. Ю. Бабаскін та ін.]; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ : Інтерсервіс, 2020. 203 с.
2. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 378 с.
3. Договірне регулювання приватноправових відносин в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. Монографія / За заг. ред. академіка НАПрН України О. Д. Крупчна; наук. ред. А. Б. Гриняк. К., 2017. 334 с. С. 271–296.
4. Кінашук Л. Л. Страхове право: підручник. К.: Атіка, 2007. 256 с.
5. Мачуський В. В. Страхове право: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2009. 467 с.
6. Оновлення договірного регулювання приватноправових відносин в Україні: монографія. Київ: НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2020. 488 с.
7. Правова система України в умовах воєнного стану: збірник наукових праць / за загальною редакцією О. О. Кота, А. Б. Гриняк, Н. В. Міловської, М. М. Хоменка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.
8. Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, затверджене Указом Президента України від 23 листопада 2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>.
9. Порядок і вимоги щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2004 р. № 124. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF>.
10. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 9 липня 2002 р. № 944. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-п>.
11. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування професійної відповідальності призначених органів з оцінки відповідності та визнаних незалежних організацій за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 р. № 751. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2017-%D0%BF>.
12. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. № 402. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-п>.
13. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 23 червня 2003 р. № 953. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/953-2003-%D0%BF>.

14. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами і аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежо- і вибухонебезпечні об'єкти і об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р. № 1788. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-%D0%BF>.

15. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 751. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-%D0%BF>.

16. Постанова Великої Палати Верховного Суду України від 4 липня 2018 р. у справі №755/18006/15-ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75296543>.

17. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія. за заг. ред. Н.С.Кузнецової. 2-ге вид., доп. та перероб. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 908 с.

18. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Schouten and Meldrum v. the Netherlands» (Заява № 19005/91) від 9 грудня 1994 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-57907"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

19. Рішення Конституційного Суду України від 09 липня 1998 р. №12-рп/98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 32. Ст. 1209.

20. Рішення Конституційного Суду України від 27 січня 2004 № 1-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-04>.

21. Council Directive No. 93/13/EEC of 5 April 1993 «On Unfair Terms in Consumer Contracts». URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:31993L0013>.

22. European Parliament resolution of 14 March 2013 with recommendations to the Commission on the Statute for a European mutual society (2012/2039(INI). URL: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/mutuals/prospects_mutuals_fin_en.pdf.

23. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Prepared by the Study Group on European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law, 2009. URL: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf.

24. Report of the Commission of the European Communities «On the Implementation of Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 «On unfair Terms in Consumer Contracts». Brussels, 27 Apr. 2000 COM(2000) 248 final. URL: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/unf_cont_terms/uct03_en.pdf.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://portal.rada.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/>.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень.
URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. Напрями діяльності. Захист інтересів держави в Європейському суді. URL: <https://minjust.gov.ua/ndd>.
5. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України.
URL: <https://ndi.academy/>.